

О.М. ПЕРЕГРИМ, М.В. ШЕВЕРА

Інститут ботаніки імені М.Г. Холодного НАН України
вул. Терещенківська, 2, м. Київ, 01601, Україна

ТИПІФІКАЦІЯ ВИДІВ РОДУ *VIOLA* L., ОПИСАНИХ ІЗ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Ключові слова: тип виду, голотип, ізотип, лектотип, ізолектотип, автентичний зразок, *Viola*, Україна

Публікація присвячена типіфікації видів роду *Viola* L. (*Violaceae* Batsch), описаних із території України, та продовжує серію статей, опублікованих в «Українському ботанічному журналі».

Із території України дослідники описали 32 таксони цього роду, частина з яких нині розглядається як синоніми. Для кожного наведеного таксона зазначені базіонім, основна синоніміка, дані протологу, категорія типу та автор/автори, які його виділили, місце зберігання, а за необхідності — критичні нотатки.

Viola L.

1. *Viola accrescens* Klokov, 1955, Фл. УРСР, 7: 632, 355; Valentine et al. 1968, Fl. Europ. 2: 275; Вл. Никит. 1996, Фл. Вост. Европ. 9: 193; Mosyakin, Fedoronchuk, 1999, Checklist Vasc. Pl. Ukr.: 324.

Описаний зі Східної України (Луганська обл.): «RSS Ucr. dit. Voroshilovogradiensis, distr. Mjeloviensis, steppa Streletzkaja in declivio prato-steppaceo, 10 VI 1918, legunt H. Dochmann et V. Kutjeva».

Голотип: «*Viola pumila* Chaix. Distr. Starobjelsk. Стрелецкий госконзавод. Дно б. [балки] Меловой, 10.VI. 1928, G. Dochmann et V. Kutjeva» (*KW*, № 058155).

Примітка. У «Флорі УРСР» (1955) допущена помилка при цитуванні року збору типового екземпляра (вказано 1918 р.). На вибраному за голотип зразку є три «Notae criticae»: 1. «*Viola pumila* Chaix. E. Lavrenko»; 2. «*Viola pumila* Chaix. 8.02. 1937. М. Котов»; 3. «*V. accrescens* Klokov sp. nova; 24.08. 1954. М. Клоков. М. Клоков». В.В. Нікітін (1998) вказує цей зразок як типовий, але не зазначає його категорію.

2. *Viola ambigua* Waldst. et Kit. 1804, Descr. Icon. Pl. Hung. ii. 208; Юз., 1949, Фл. СССР, 15: 370; Valentine et al. 1968, Fl. Europ. 2: 273; Вл. Никит. 1996, Фл. Вост. Европ. 9: 197. — *V. campestris* M. Bieb. 1808; Fl. Taur.-Cauc. 1: 174.

Описаний із межиріччя Дунаю і Тиси: «Habitat in clivis at collibus siccis planitie inter Danubium at Tibibiscum sitis».

Лектотип (D. Kovacs, 1992): «*Viola ambigua* X. 47. — Ex horto, in quem a clivis pesthanis illatara erat. Pro hirta hanc hebet Willdenow, sed videtur diversa. Pro nova demum agnovit Willd.» (*BP*, s.n.).

Примітка. В.В. Нікітін (1998), який, імовірно, не мав відомостей про роботу Д. Ковача (1992), за лектотип виду обрав рисунок із праці П. Вальдштейна та Ф.А. Кітайбеля: «Waldsten et Kitaibel, 1803, Icon. Pl. Rar. II, tab. 190».

3. *Viola* × *bachtschisaraensis* Vl. Nikit. 2001, Ботан. журн., **86**, 1: 145.

Описаний із Криму: «Tauria, circa. opp. Bachtschisarai, supra pag. Sokolinoje, h = 800 m s. m., 12.IV. 1989, №333, I. Leviczew et al.».

Лектотип (В. Нікітін, 2001): «Крым, бл. г. Бахчисарай, выше п. Соколиное, h = 800 м над ур. м., 12 IV 1989, № 333, И. Левичев и др.» (*LE*).

4. *Viola bessarabica* Zapal. 1914, Bull. Acad. Cracovie, B: 459.

Описаний із Бессарабії: «In Otaki ad Tyram in Bessarabia cum *V. hirtae* L. pro-prior a Paczoski lecta; omnia exempla *V. campestri* Marsch. Vieb. adnumerata».

Примітка. Вид гібридогенного походження (*V. suavis* × *V. hirta*), у вітчизняній ботанічній літературі не вказується. Типовий матеріал зберігається в Гербарії *KRAM*. Лектотип не виділений.

5. *Viola collina* Besser, 1816, Cat. Hort. Cremen.: **151**; id., 1822, Enum. Pl. Volhyn.: **10**; Клоков, 1955, Фл. УРСР, **7**: 350; Юз. 1949, Фл. СССР, **15**: 373; Valentine et al. 1968, Fl. Europ. **2**: 273; Вл. Никит. 1996, Фл. Вост. Европ. **9**: 197; Mosyakin, Fedoronchuk, 1999, Checklist Vasc. Pl. Ukr.: 325.

Описаний із Західної України (Кременець, ботанічний сад): «... in Horto botanico gymnasii Volhinensis Cremeneci cultarum».

Лектотип (О. Перегрим, М. Шевера, hoc loco): «*Viola collina* mihi. Cremeneci. Herb. W. Besser» (*LE*, s.n.) (V. Nikitin, 1994—1995, pro typus in herb.; Вл. Никитин, 1996, «pro typus»; Федорончук, 2001, pro lectotypus in herb.).

Примітка. У «Флоре СССР» зазначено, що тип зберігається в Києві, коти́п — у Ленінграді. В гербарії *KW* типових зразків виду ми не виявили, хоча в персональній колекції В. Бессера є два його зразки: перший — з етикеткою, на якій надруковано друкарським шрифтом — «Herbarium Universitatis S-ti Vladimiri W. Besser», але не зазначені дати та місця збору, другий: «*V. collina* ? fl. odorati in campis collibus arenasi Valls». На вибраному за лектотип виду зразку, що цитується вище, є п'ять рослин, дві етикетки (1. «*Viola collina* mihi. Cremeneci. Herb. W. Besser», «*Viola collina* Besser in Besser. Herb. Ledeb. 130.20») і три критичні нотатки (1. «Folia haec adulta, etei ab ipso cl. Bessero lecta esse videntur, nequa quam ad. *V. collina* Bess. sed ad *V. hirtam* L. [pertinaul] Exempl. 1 est. *V. collina* Bess. typica Determanavit K.R. Kupffer; a. 1901»; 2. «Typus of the name *Viola collina* Besser. Work on the cataloguesation of type herbarium collections of Komarov Botanical Institute (*LE*) sponsored by International Scientific Foundation 1994—1995. Selected by Vl. Nikitin Only tree upper samples!»; 3. «Lectotypus *Viola collina* Besser 20.02. 2001, Федорончук»).

6. *Viola cretacea* Klokov, 1949, Фл. СССР, **15**: 686, 471; Клоков, 1955, Фл. УРСР, **7**: 381; Mosyakin, Fedoronchuk, 1999, Checklist Vasc. Pl. Ukr.: 325. — *V. hymettia* Boiss. et Geldr.: Вл. Никит. 1996, Фл. Вост. Евр. **9**: 204, pro syn.

Описаний зі Східної України (Донецька обл.): «Habitat in cretaceis. Typus speciei RSS Ucr. dit. Staliniensis prope pag. Vjelojarovka, in cretaceis ad fl. Krynka, 9 VI 1930 (fl., fr.), Legit M.V. Klokov; in Herbario Universit. Charkov, conservatur».

Неотип (О. Перегрим, М. Шевера, hoc loco): «Донецкая обл., Белый Яр между Амвросиевкой и Белояровкой. Южный склон. 26.IV. 1962, О. Дубовик» (*KW*, s.n.; М. Klokov, in herb.).

Примітка. У «Флоре ССРСР» вказано, що тип зберігався в Гербарії Харківського університету (СВУ), більшість гербарних матеріалів якого передано нині до Гербарію Інституту ботаніки імені М.Г. Холодного НАН України (КВ), але типових зразків виду тут не виявлено. Неотип вибрано з locus classicus.

7. *Viola declinata* Waldst. et Kit. 1807, Desc. Icon. Pl. Hung. 3: 248; Юз. 1949, Фл. ССРСР, 15: 457; Клоков, 1955, Фл. УРСР, 7: 371; Mosyakin, Fedoronchuk, 1999, Checklist Vasc. Pl. Ukr.: 325.

Описаний із Південних Карпат: «... in graminosis alpinis et subalpinis Transsylvanicae et Comitatum Hungaricorum Marmarosiensis atque Berghiensis».

Лектотип (D. Kovacs, 1992): «*Viola* in Alpe et in Guttin marmarosiensis. Pro varietate tricoloris declararunt Host. Hedwig et Willdenow» (BP).

Примітка. У виданні «Флора ССРСР» зазначено, що вид описаний із Угорщини, тип зберігається в Будапешті, хоча, за даними протологу, locus classicus виду може знаходитися на території сучасної Румунії або України (колишні угорські комітати Мараморш і Берег тепер частково належать Україні).

8. *Viola donetzkiensis* Klokov, 1974, Нов. системат. высш. и низш. раст.: 102; Mosyakin, Fedoronchuk, 1999, Checklist Vasc. Pl. Ukr.: 325. — *V. suavis* M. Bieb.: Вл. Никит. 1996, Фл. Вост. Европ. 9: 198, pro syn.

Описаний зі Східної України (Донецька обл.): «... in silvis fruticetisque regionis silvo-steppaceae donetzicae». — «RSS Ucr., Donetzk, prope stadium Lokomotiv dictum, in silvula, 18.IV. 1962, O. Dubovik».

Голотип та ізотип: «*Viola* Донецк. Донецкой обл., позади стадиона Локомотив, в роще, 18.IV.1962, O. Дубовик» (КВ, № 05815; ізотип — № 58157).

Примітка. На гербарному зразку, обраному за голотип, є «Nota critica»: «*Viola donetzkiensis* Klok. sp. nova. 23.03.1963. Determ. M. Klokov», яка відсутня на зразку ізотипу. На окремому гербарному аркуші (№ 058156) міститься опис виду, малюнки листків *Viola suavis*, виконані олівцем, та *V. donetzkiensis* — чорнилом.

9. *Viola elisabethae* Klokov, 1949, Фл. ССРСР, 15: 684, 465. — *V. saxatilis* F.W. Schmidt s.l.: Вл. Никит. 1996, Фл. Вост. Европ. 9: 203; Mosyakin, Fedoronchuk, 1999, Checklist Vasc. Pl. Ukr.: 325, pro syn.

Описаний із Криму: «Habitat in silvis montanis tauricis ad margines atque in pratis.» Species typus. «Tauria, in reservato silvatico, 5.VII.1925. Legit G. Poplawska; in Herbario Instituti botanici Ac. Sc. URSS conservatur».

Голотип: «Крым, лесной заповедник, 5.VII.1925. Г. Поплавская» (LE, s.n.).

10. *Viola glauca* M. Bieb. 1819, Fl. Taur.-Cauc. 3: 165. — *V. rupestris* F.W. Schmidt s.l.: Юз. 1949, Фл. ССРСР, 15: 388, pro syn. — *V. arenaria* DC. s.l.: Клоков, 1955, Фл. УРСР, 7: 347, pro syn.

Описаний із Північно-Східної України (ймовірно, за рослинами з околиць Харкова, які вирощували в ботанічних садах у Горенках і Кременці). У протолозі не вказано конкретне місце опису виду.

Ізолектотип (O. Peregrin, M. Shevera, hoc loco): «*Viola glauca* M.B. mihi Fresch. cat. gor. Circa Charkow» (O. Peregrin, M. Shevera, 18.04. 2011, pro isolecototypus ? in herb., КВ, s.n.).

Примітка. На гербарному аркуші, обраному за лектотип, є чотири рослини, біля яких, окрім цитованої вище, такі етикетки: «*Viola glauca* M.B. Cremenesc.», «*Viola arenaria* Diand ex ipso auctore fl. Palat. Koch et Ziz», «*Viola canina*?».

11. *Viola inodora* Andrz. 1860, Исчисл. раст. Подол. губ. 1: 16; Погов. 1869, Обзор. семен. и высш. спор. раст. Киев. Учебн. окр. ...: 36. — *V. hirta* L.: Юз. 1949, Фл. СССР, 15: 369; Клоков, 1955, Фл. УРСР, 7: 339, pro syn., in adnot. ad genus *Viola* L., pro hybr. *V. hirta* x *V. odorata* (або x *V. suavis*).

Описаний із Південно-Західної України (Вінницька обл.): «D. Haysyn Kona Distr. Olgopol».

Примітка. В Гербарії *KW* типові зразки виду не знайдені.

12. *Viola jagiellonica* Zapal. 1914, Bull. Acad. Cracov. B: 455.

Описаний із Поділля: «In Galiciae Podolia orient. Australi in fruticetis, silvis sparsis arborum caede, ad ripas praeruptas Tyrae inter virgulata, frequens, nonnullis locis copiosa: Bilcze, Iwanków, Sinków — a Błocki lecta, qui exempla florentia *V. albae* Besser, specimina matura *V. cyanea* Čelak. adnumeravit».

Лектотип (М.В. Шевера, hoc loco): «*Viola alba* Besser 88.407 (petala alba, calcar. super violaceum) Sinków prope Mielnica (Galiceae orient.-austr.). In dumetis ad ripas prasuptas vaxora Thyrae sequens. 1885. Błocki» (№ 153732, *KRAM*); автентичні зразки (№ 153731, 153733, 153734, 153735, 153736, 153737, 153739, 153740, *KRAM*).

Примітка. На гербарному аркуші типового зразка виду розмішені дві рослини, до стебел яких прикріплені смужки паперу, де вказаний номер «88.407», що дублюється на етикетці.

13. *Viola jagiellonica* Zapal. var. *colorata* Zapal. 1914, Bull. Acad. Cracovie, B: 455.

Описаний із Поділля: «Bilcze in dumetis, cum designatione *V. cyanea* Čelak.».

Лектотип (М.В. Шевера, hoc loco): «*Viola cyanea* Čelak (Me judicante a *V. austriaca* Kern. specificum diversa). — Bilcze pr. Borszczow (Galiceae orient.-austr.) in dumetis regnum. 1889. 88 408. Błocki» (№ 153738, *KRAM*).

14. *Viola lavrenkoana* Klokov, 1927, Index seminum Horti Bot. Charjcow: 8; Клоков, 1949, Фл. СССР, 15: 472; Клоков, 1955, Фл. УРСР, 7: 379; Mosyakin, Fedoronchuk, 1999, Checklist Vasc. Pl. Ukr.: 325. — *V. hymettia* Boiss. et Geldr.: Вл. Никит. 1996, Фл. Вост. Европ. 9: 204, pro syn.

Описаний зі Східної України (Харківська обл.): «Ucrainia orientalis. Planta endemica?! Typus speciei: Charcow, Merefa !! [Klokov] et Kukush!, Izjum, Krasnyi (Tshervonyi Oskil) (alt Tzareborysov) !! [Klokov] et Kukush!»

Ізолектотип (О. Перегрим, М. Шевера, hoc loco): «Харьков, Мерефа. Боровые пески, опушки и поляна Большого бора, обильно (Ioccus classicus). 15.V.1927, М. Клоков» (*LE*; Fedoronchuk, 2000, pro isolectotypus, in herb.; М. Klokov, pro cotypus, in herb.).

Автентичні зразки: 1. «G. Schiraeff, Pl. Charcovinses exc. № 3175. *Viola kitai-beliana*, distr. Isium, Св. Горы, бор песчаный. 10.VI.1914 G. Schiraeff» (О. Peregrym,

M. Shevera, hoc loco, *KW*, s.n.). Notae criticae: «*Viola lavrenkoana* Klok. sp. nov. 11.IV.1927. Det. M. Klokov»; «*Viola lavrenkoana* Klokov 15.II.1937. Det. M. Kotov».

2. «*Viola* Харьковск., г. Змиевск. у. Окр. Коробовых хуторов. Задонецкий бор 2/2.V. 1926 Е. Лаврінко» (О. Peregrum, M. Shevera, hoc loco, *KW*, s.n.). Notae criticae: «*Viola lavrenkoana* Klokov sp. n. 8.IV.1927 p. Det. M. Klokov».

Примітка. У «Флоре СССР» (1949) зазначено, що тип зберігається в Харкові, але в гербаріях *СWU* та *KW* цитовані у протолозі зразки виду відсутні.

15. *Viola matutina* Klokov, 1949, Фл. СССР, **15**: 685, 467; Клоков, 1955, Фл. УРСР, **7**: 375; Вл. Никит. 1996, Фл. Вост. Европ. **9**: 204; Mosyakin, Fedoronchuk, 1999, Checklist Vasc. Pl. Ukr.: 325.

Описаний із Північно-Східної України (Харківська обл.): «... in granitis tescorum australiorum ucranicorum». «RSS Ucr., dit. Charkov.; prope opp. Valki, ad margines querceti. 18.V. 1941, Legit M. Klokov».

Лектотип (О. Перегрим, М. Шевера, hoc loco): «*Viola matutina* Klok. (× *V. arvensis* Murray). Валки Харк. обл. Околиці, лес» (*KW*, № 058159; О. Peregrum, M. Shevera, pro lectotypus ? in herb.).

Примітка. На цитованому зразку, обраному за лектотип, відсутні дата збору і колектор, але текст на етикетці написаний рукою М. Клокова. Інших зразків із *locus classicus* у гербаріях *СWU*, *KW* і *LE* немає. В.В. Нікітін (1996) не вказує конкретно категорію типу (зазначає лише «тип»), але вказує місце його зберігання — Гербарій Харківського університету («? *СWU*»).

16. *Viola mielnicensis* Zapal. 1914, Bull. Acad. Cracov., **B**: 463.

Описаний із Поділля: «Mielnica in valle Tyrae distr. Borszczów a Śleńdziński lecta».

Примітка. Вид гібридогенного походження (*V. canina* × *V. elatior*), у вітчизняній ботанічній літературі не вказується. Типовий матеріал зберігається в Гербарії *KRAM*. Лектотип не виділено.

17. *Viola mira* Zapal. 1914, Bull. Acad. Cracov. **B**: 460.

Описаний із Поділля: «Bilcze, inter specimina *V. odorata* × *V. jagellonica* m., a Błocki lecta».

Примітка. Вид гібридогенного походження (*V. jagellonica* × *V. sylvestris*), у вітчизняній ботанічній літературі не вказується. Типовий матеріал зберігається в Гербарії *KRAM*. Лектотип не виділено.

18. *Viola oreades* M. Bieb. 1819, Fl. Taur.-Sauc. **3**: 167; Юз. 1949, Фл. СССР, **15**: 478; Вл. Никитин, 1996, Фл. Вост. Европ. **9**: 203; Вл. Никит. 1998, Нов. сист. высш. раст. **31**: 225; Mosyakin, Fedoronchuk, 1999, Checklist Vasc. Pl. Ukr.: 325.

Описаний із Криму: «Crescit in cacumine altiorum Tauriae montium».

Лектотип (Вл. Никитин, 1998): «subalp. Taur. 1813 ... [manu Steveni] / Steven 1814 ad *V. grandiflor*[am] [manu M. Biebersteini]» (*LE*, s.n.).

19. *Viola podolica* Andrz. 1860, Исчисл. раст. Подол. губ. **1**: 16; Рогов. 1869, Обозр. семен. и высш. спор. раст.: 37; Клоков, 1955, Фл. УРСР, **7**: 339, in adnot. ad genus *Viola* L. — *V. canina* L. : Юз. 1949, Фл. СССР, **15**: 398, pro syn.

Описаний із Поділля та Волині: «in sylvis Podoliae frequens Ucraniae et Volhyniae haud obvia».

Примітка. В Гербарії *KW* автентичних зразків виду не знайдено.

20. *Viola* × *poltavensis* VI. Nikit. 2001, Ботан. журн. **86**, 1: 139.

Описаний із Центральної України (Полтавська обл.): «Prov. Poltavica, distr. Prilukensis, prope pag. Rzhavtra, declivitas vallisculae australis nemore collocato, 30.VII. 1916, S.S. Ganeshin».

Паратип [Вл. Никитин, 2001]: «Полтавская г., Прилукській у., окр. с. Ржавца, склоны оврагов с березняком и дубняком, 27.VII. 1917, С.С. Ганешин» (*LE*, s.n.).

21. *Viola pontica* W. Beck, 1918, Beih. Bot. Centralbl. **36**, 2: 18. — *V. suavis* M. Vieb.: Юз. 1949, Фл. СССР, **15**: 365, pro syn.; Вл. Никит. 1996, Фл. Вост. Европ. **9**: 198, pro syn.

Описаний із Криму, Кавказу, Малої Азії, Туркестану, Закаспію: «Krim: Simferopol an Zäunen bei der Kolonie Neusatz mit *V. odorata*, *alba* und den Hybriden; Wälder in Karagatsch bei Sudak. — Kaukasus: Tiflis am Flusse Dabashank unter Sträuchern und am Botan Garten. — im Terekgabiet um Pjatigorsk; — Geogien. — Nördl. Klein asien bei Mersiwan Labandscha leg. Wiedemann a. 1838; Kurdistan auf Grasplätzen, Pir Amar Gudrum 1300 m (Hauskn. it. or. a. 1967). — Turkestan: Tashkent, — Tsharstschiktal, Saylik 1300—1900 m — Dorf Dagbit und Jorinska-Schlusht bei Samarkand, — Samarkand, — Sajab-Aryk, — Kschtut, Schink bei Samarkand; — Mumyrawand in Buchara, — zwischen Karatag und Hakimi ...; — Talkibach, Sary-bulak, Palutschy bei Kuldsha ...; — Dshassyl-Kul ...; Kurdai-Paß ..., Alamedin ..., kleiner Kebin (Alatau Transil.) ..., Boschaja Almatinka, Werny, kleine Almatinka in Semirjetschensk. — Transcaspiens: Prov. Aschabad bei Geundyssar — Indien: Kaschmir».

Примітка. Лектотип, імовірно, не виділений, місцезберігання його невідоме.

22. *Viola prutensis* Zapal. 1914, Bull. Acad. Cracov. B: 464.

Описаний із Карпат: «Sub Czarna Hora in prato Zawojela ad fl. Prut 890 m, inter parentes, a me lecta».

Примітка. Вид гібридогенного походження (*V. declinata* × *V. tricolor*), у вітчизняній ботанічній літературі не вказується. Типовий матеріал зберігається в Гербарії *KRAM*. Лектотип не виділений.

23. *Viola* × *popovae* VI. Nikit. nothosubsp. *romankoshica* VI. Nikit. 2003, Нов. сист. высш. раст. **35**: 138.

Описаний із Криму: «Крым, вершина горы Роман-Кош, на скалах, 25.VII.1962, N 42, Е.Г. Победимова, В.Н. Гладкова» (*LE*).

Голотип: «Крым, вершина горы Роман-Кош, на скалах, 25.VII.1962, N 42, Е.Г. Победимова, В.Н. Гладкова» (*LE*).

24. *Viola rogowiczii* Andr. ex Rogow. 1869, Обозр. семен. и высш. спор. раст.: **36**; Клоков, 1955, Фл. УРСР, **7**: 339, in adnot. ad genus *Viola* L.

Описаний із Центральної України (Київська обл.): «Ставище Таращанського уезда, Андржиевский».

Примітка. В Гербарії *KW* (іменні колекції В. Бессера та О.С. Роговича, до яких долучені збори А. Андржейовського) автентичних зразків виду не знайдено.

25. *Viola roxolanica* Błocki, 1887, *Deutsch. Bot. Monatschr.* **5**: 147, nomen; *ibid.* 1888, *Oest. Bot. Zeitschr.* **38**: 15.

Описаний із Поділля: «... Bilcze und Sinków (Südostgalizien) und in Pustulówka bei Chorostków».

Лектотип (О. Перегрим, М. Шевера, hoc loco): «*Viola roxolanica* mihi (flores violacei, inodorei) Sinków w Borszczówskim także w [...] Błocki» (*KRAM*, № 53728).

Примітка. На гербарному аркуші є критична нотатка Х. Запаловича: «№ 1: *Viola jagiellonica* Zar.». У вітчизняній ботанічній літературі вид не наводиться.

Із території Поділля Х. Запалович як гібрид (*V. odorata* × *V. jagellonica*) описав *Viola* × *roxolanica* Zapal. 1914, *Bull. Acad. Cracov.* В: 458., nom. illeg.: «*V. roxolanica* Błocki pro spec. in *Oest. bot. Zeitschr.* 1888 p. 15»: «In Galiciae Podolia orient. Australi inter parentes eviderent sat frequens: Sinków cum *V. jagellonica*, Bilcze «in dumentis ad ripas praeuptans saxosas Serethi» et altero loco Błocki lecta et *V. roxolanica* designata. Praeterea exemplum maturum et florens in Bilcze altero loco cum *V. odorata* var. *breviflora* m. a Błocki lectum et mnia specimina *V. cyanea* Čelak. subiuncta», зіславшись на першоопис Б. Блоцького в ранзі виду.

26. *Viola sanensis* Zapal. var. *subleopolienis* Zapal. 1914, *Bull. Acad. Cracov.* В: 463.

Описаний із Розточчя-Опілля (околиці Львова): «Dublany prope Leopolim a Paczoski lecta».

Примітка. Вид *V. sanensis*, гібридогенного походження (*V. riviniana* × *V. canina*), описаний із пограничною з Україною територією Польщі («Kruhel Mały prope Przemyśl»), в його межах описана й різновидність — var. *subleopolienis*; у вітчизняній ботанічній літературі не вказується. Типовий матеріал зберігається в Гербарії *KRAM*. Лектотип не виділений.

27. *Viola sokalensis* Zapal. 1914, *Bull. Acad. Cracov.* В: 460.

Описаний із Розточчя-Опілля: «Borek Poturzycki distr. Sokal Galiciae septentrionalis a Rehmann lecta».

Примітка. Вид гібридогенного походження (*V. sylvestris* × *V. arenaria*), у вітчизняній ботанічній літературі не вказується. Типовий матеріал зберігається в Гербарії *KRAM*. Лектотип не виділено.

28. *Viola suavis* M. Vieb. 1819, *Fl. Taug.-Cauc.* **3**: 164; Юз., 1949, *Фл. СССР*, **15**: 365; Клоков, 1955, *Фл. УРСР*, **7**: 347; Вл. Никит. 1996, *Фл. Вост. Европ.* **9**: 198; Mosyakin, Fedoronchuk, 1999, *Checklist Vasc. Pl. Ukr.*: 326.

Описаний із Північно-Східної України (околиці Харкова): «Ad saepes circa Charkow».

Лектотип (Вл. Никитин, 1998): «*V. suavis* sponte Mereffi a. 1816, M.B.» (*LE*, s. n.).

Автентичний зразок: «*Viola suavis* mihi circa Charkow» (О. Перегрим, М. Шевера, 2011, pro specimina authentica, *KW*, s.n.).

Примітка. В Гербарії *KW* на автентичному зразку є ще дві рослини та такі етикетки: «*Viola suavis* M.B. [...] E. Pod. austr.» і «*Viola suavis* M.B. In nemorosis, imo inter frutices pone Odessam.

Alpi: Nro 100. Herb. ruth. cent. I.C. Láng. et Szovits». Крім того, в колекції типів зберігається зразок «*Viola mirabilis* L. Харьковская обл. Шурбин яр, сосновый бор, 17.06.1966, М. Котов, С. Смолко» (*KW*, № 058161) та критична нотатка В.В. Никітіна: «*Viola suavis* Bieb. 30.08.1983, Вл. Никитин (из типового местонахождения)» та конверт із плодами (*KW*, № 058160).

29. *Viola sieheana* W. Beck. 1902, Bull. Herb. Boiss. ser. 2: 751; Id. 1910, Beih. Bot. Centralbl. **26**, 2: 297; Юз. 1949, Фл. СССР, **15**: 383; Valentine et al. 1968, Fl. Europ. **2**: 274; Vl. Nikit. 1998. Нов. сист. высш. раст. **31**: 213. — *V. neglecta* M. Bieb. 1808, Fl. Taur.-Cauc. **1**: 172, non F. W. Schmidt, 1794.

Описаний із Туреччини, Молдови та Криму: «... in flora Pontica: Cilicia, Kagaraki ...; Mersina in Anatolia ...; Blithia in reg. subalp. mt. Keschisch-dageah (Olympi ...); Bessarabia pr. Kalaraschry...; Tauria pr. Jalta ... et pr. Aluschta».

Лектотип (В.В. Никитин, 1998): «W. Becker *Violae* exsiccatae IV. Lief. 1902. Flora Asiae minoris: Mersina, IV. 1902, № 85, Walther Siehe» (*LE*, s.n.).

Примітка. Типовий зразок обрано з Малої Азії.

30. *Viola taurica* С.А. Mey. ex Rgl. 1860, Ind. sem. Hort. Petropol.: 44. — *V. suavis* M. Bieb.: Юз. 1949, Фл. СССР, **15**: 365, pro syn.

Описаний із Криму: «Affanasi Feodorof legit semina prope Nikitam (Rgl.)».

Примітка. Типовий зразок, імовірно, не виділений, він зберігається в Гербарії *LE*.

31. *Viola zarencznyi* Zapal. 1914, Bull. Acad. Cracov. B: 457.

Описаний із Поділля та Буковини: «In Galiciae Podolia: Niwra distr. Borszczów «in agris frequens» a Lenz lecta; in Bukowina: Mitaka-Andrasfalva «in agris» a Herbich lecta et ubique *V. tricolori* L. subiuncta».

Лектотип (М.В. Шевера, hoc loco): «*Viola tricolor* L. Auf. [...], b[...] Mitaka Satulmare, Andrasfalva» (*KRAM*, № 155908; specimina authentica — 155907).

Примітка. На чорнових етикетках зразків із Поділля та Буковини не вказаний рік їхнього збору та прізвища колекторів. На надрукованій друкарським шрифтом чистовій етикетці рукою Х. Запаловича написано: «*Viola zarencznyi* Zapalowicz. 14/3. 1914. Herbich. Mitaka-Andrasfalva» та «*Viola zarencznyi* Zapalowicz. 14/3. 1914. Lenz. Niwra». На зразку, обраному за лектотип, розміщена одна рослина, до стебла якої прикріплена смужка паперу з номером «69. 3909», на іншому — дві рослини.

32. *Viola zarencznyi* Zapal. var. *micropetala* Zapal. 1914, Bull. Acad. Cracov. B: 458.

Описаний із Поділля: «In Galiciae Podolia: Bucacz «frequens», a Trusz lecta et *V. tricolori* L. adnumerata».

Лектотип (М. Шевера, hoc loco): «*Viola tricolor* L. pospolita. Buczacz. 1/6 84. Exs. Sz. Trusz № 85» (*KRAM*, № 155906).

Примітка. На гербарному зразку є критична нотатка: «*V. arvensis* versus ad *V. tricolore*m. Okazy z Adnumet, ozn[aczony] Vi[hr.] identyczne!».

Автори вдячні О.І. Красняк (Інститут ботаніки імені М.Г. Холодного НАН України), канд. біол. наук М.М. Перегриму (Ботанічний сад імені акад. О.В. Фоміна

Київського національного університету імені Тараса Шевченка), канд. біол. наук В.В. Буджаку та канд. біол. наук А.І. Токарюк (Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича) за надані фотокопії окремих типових зразків із гербаріїв LE та KRAM.

Рекомендує до друку
С.Л. Мосякін

Надійшла 20.10. 2011 р.

Е.Н. Перегрим, М.В. Шевера

Институт ботаники имени Н.Г. Холодного НАН Украины, г. Киев

ТИПИФИКАЦИЯ ВИДОВ РОДА *VIOLA* L., ОПИСАННЫХ С ТЕРРИТОРИИ УКРАИНЫ

Приведен список видов рода *Viola* L. (*Violaceae*), описанных с территории Украины (32 таксона); для 10 из них проведена типификация. Для каждого вида указаны основная синонимика, базионим, данные протолога, категория типа, автор/авторы, выделивший/выделившие его, место хранения.

Ключевые слова: тип вида, голотип, изотип, лектотип, изолектотип, аутентичный образец, *Viola*, Украина.

O.M. Peregryn, M.V. Shevera

M.G. Kholodny Institute of Botany, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

TYPIFICATION OF SPECIES OF THE GENUS *VIOLA* L. DESCRIBED FROM UKRAINE

The list of species of the genus *Viola* L. (*Violaceae*) described from Ukraine (32 taxa) is presented; some of taxa (10) are typified. For each species, the following data is provided: synonymy, protologue, nomenclatural type and its location.

Keywords: type, holotype, isotype, lectotype, isolectotype, authentic specimen, *Viola*, Ukraine.